

ZÁKONEM POVOLENÁ KONTAMINACE POTRAVIN V PŘÍPADĚ JADERNÉ NEHODY

CRIIRAD pranýřuje skandální práci expertů Euratomu a volá po masivní mobilizaci proti záměru Evropské komise!

Záměr Evropské komise

Návrh stanovuje nejvyšší přípustné hodnoty radioaktivního zamoření, které budou platit pro potraviny v případě jaderné nehody.

Evropský parlament má k tomu 9. července vydat své stanovisko a Rada Evropské unie vyjádřit své usnesení do konce roku 2015. Protože se jedná o nařízení, je nutné tento dokument v případě přijetí bezprostředně a bez možnosti změn akceptovat ve všech zemích EU.

Mezní hodnoty jsou stanoveny pro čtyři skupiny radionuklidů: plutonium, stroncium, jód a cesium a pro pět kategorií potravin: dětská výživa, mléko, nápoje (včetně pitné vody), základní potraviny (maso, ryby, zelenina, ovoce, obilí...) a pro takzvané potraviny menšího významu. Je-li nejvyšší hodnota překročena, nesmí produkt na trh, není-li nejvyšší hodnota překročena, potom je možné s potravinami z kontaminovaných zemí v EU neomezeně obchodovat, dovážet a vyvážet.

Maximum Permitted Levels of Radioactive Contamination in Food following a Nuclear Accident (expressed in Bq/kg)	Nahrungsmittel (Bq/kg)				
	Nahrungsmittel für Säuglinge	Milchereugnisse	Sonstige Nahrungsmittel (sofern nicht von geringerer Bedeutung)	Flüssige Nahrungsmittel	Nahrungsmittel von geringerer Bedeutung
Strontiumisotope, insbesondere Sr-90	75	125	750	125	7 500
Jodisotope, insbesondere I-131	150	500	2 000	500	20 000
Alphateilchen emittierende Plutoniumisotope und Transplutoniumelemente, insbesondere Pu-239, Am-241	1	20	80	20	800
Alle übrigen Nuklide mit einer Halbwertszeit von mehr als 10 Tagen, insbesondere Cs-134, Cs-137	400	1 000	1 250	1 000	12 500

Neakceptovatelná rizika

Radioaktivní substance jsou rakovinotvorné, mutace vyvolávající a genotoxické škodlivé látky. Proto musí zátěžové hodnoty, které evropské úřady pokládají za „přípustné“, bezpodmínečně zaručovat dostačující ochranu pro obyvatelstvo. To ale není tento případ.

Mezní hodnoty udávané v návrhu nařízení znamenají nepřijatelně vysoká rizika, přičemž **děti** jsou více než všichni ostatní vystaveny zdravotnímu poškození. Dále nejsou zamýšlena žádná zvláštní ochranná opatření pro těhotné ženy a kojící matky (ačkoliv jsou plod a kojeneček

nejchoulostivější věkovou skupinou a nuklidy jako radioaktivní jód snadno pronikají do mateřského mléka).

Věříme-li Evropské komisi, tak plánované nařízení garantuje efektivní mezní hodnotu **1 millisievert (mSv) ročně**. Toto tvrzení je však **zcela nesprávné**. Přezkoušení komisí CRIIRAD prokázalo, že zatížení je **10 krát, dokonce až 100 krát vyšší**. Přitom už limit od 1mSv ročně představuje vysoké riziko: vztaženo na francouzskou populaci by 1mSv znamenal asi 3800 smrtelných případů (1). Při 10krát vyšších dávkách lze počítat s desítkami tisíc smrtelných případů a mnohem vyšším počtem nemocných rakovinou. Jak lze vysvětlit taková rozporná vyjádření?

Bezpočtem závažných pochybení

Návrh je zcela **nejasný**. Neudává ani, jaká míra rizika je považována za akceptovatelnou, ani o jakou doporučenou dávku a jaké předpoklady výpočty opírá (stravovací zvyklosti, věkové skupiny, podíl kontaminovaných potravin na celkové konzumaci, stupeň zamoření...). Na naléhavý dotaz Evropská komise nakonec do svého návrhu přidala v úvodu **odkaz na vědeckou zprávu, která odůvodňuje a odsouhlasuje stanovené nejvýše přípustné mezní hodnoty**. Tato zpráva (2) byla vytvořena roku 1998 experty z Euratomu (expertní skupina pro ochranu před zářením podle článku 31 smlouvy Euratom). V tomto dokumentu jsme zjistili **celou řadu závažných omylů a vnitřních rozporů, kterým všem je společná tendence: bagatelizovat dávky záření a rizika!** (Což evidentně vede ke stanovení příliš vysokých limitů pro zamoření.)

K nejzávažnějším nedostatkům patří:

- **Masivní a neúnosný vnitřní rozpor**, klauzule o vzdálenosti: Experti sami přiznávají, že byly stanoveny mezní hodnoty pro jadernou nehodu mimo EU, ve vzdálenosti více než 1000 km od jejích hranic. Za tohoto předpokladu experti propočítali mezní hodnoty pro situace, v nichž by bylo zamořeno jen 10 procent potravin a 1 procento pitné vody. Proti tomu by se nedalo nic namítat, pokud by návrh udával, že se okruh jeho aplikace omezuje na potraviny z kontaminovaných zemí mimo EU. Poukaz na takové omezení se zde ale nenachází. Navíc ustanovení platí pro každou jadernou havárii, také uvnitř EU. To ale mění podklady výpočtů: Podíl zamořených potravin by potom mohl být hodně přes 10 % (popř. 1% u pitné vody), tudíž by byly nezbytné nižší/přísnější mezní hodnoty. Expertům a těm, kdo rozhodují, nemohla přece taková nelogičnost ujít! Je důležité, že experti Euratomu vyzvali Komisi, aby s nimi v případě závažného zamoření v Evropě okamžitě konzultovala. Potom se stanoví nové mezní hodnoty. Ale žádné slovo o tom, kolik by to vyžadovalo času (zejména proto, že by s nimi muselo souhlasit všech 28 členských zemí EU). Strašlivý chaos! Právě proto, že je při nehodě nutné rychlé jednání, byly předem stanoveny mezní hodnoty, které je potřeba bezprostředně aplikovat...

- **Masivní lež**: Nařízení tvrdí, že mezní hodnoty pro tekuté potraviny musí zohledňovat spotřebu pitné vody. To znamená, že by se výpočet dávky a mezní hodnoty musel stanovit na základě spotřeby nejméně 1 litru za den. Světová zdravotnická organizace přitom doporučuje 2 litry denně. Přesto expertní zpráva Euratomu vychází z jednoho až dvou doušků za den: 7 ml/den pro roční dítě a 16 ml/den pro dospělého! (3) Taková směšná předpokládaná množství vedou právě ke stanovení vyloženě trestuhodných mezních hodnot pro tak životně důležitou látku jako je voda! Protože taková stanovení nemohou očividně ospravedlnit, zapsali autoři

zamýšleného nařízení raději černé na bílém zřejmou nepravdu, která může mít závažné následky.

- **Nepředstavitelná opomenutí:** Jediný příklad: Pro tzv. potraviny menšího významu jsou evropskými úřady stanoveny velmi vysoké mezní hodnoty: 10 krát vyšší než pro základní potraviny. Tomuto již v principu diskutabilnímu rozhodnutí by se dalo ještě rozumět, kdyby jej experti prověřili a na základě čísel dokázali, že konzumace takto kontaminovaného zboží má skutečně jen zanedbatelné vlivy. Ale v jejich zprávě o tom není ani slovo! Nyní ale prověření komisí CRIIRAD na základě spotřebitelských statistik Evropského úřadu pro bezpečnost potravin (EFSA) ukazuje, že spotřeba koření a aromatických látek zvyšuje celkovou dávku přibližně o 20%. Kromě toho jsou mezní hodnoty pro jód 131 u těchto „druhořadých“ potravin tak vysoké, že jejich konzumace může vést v jednotlivých případech k překročení limitu. Podle Světové zdravotnické organizace by se v tomto případě musel naordinovat neradioaktivní jód (tablety) na ochranu štítné žlázy! To by například platilo, kdyby malé dítě zkonzumovalo jen 150 g sladkých brambor (4), což dosahuje stanovenou mezní hodnotu pro jód 131! Jak se mohou „zodpovědní“ tak nedbale vypořádat s tak důležitou záležitostí?

- **Nepochopitelné „omyly“:** Z příkladů vyvolávajících obavu zmiňme jen omyl o koeficientu, podle něhož se vypočítává dávka ozáření, kterou přijme kojeneček, zkonzumuje-li potravu zamořenou plutoniem 239. Hodnota uvedená v tabulce (a použitá ve výpočtech) je 10 krát nižší než oficiální hodnota (kterou experti údajně používají): Tím se dávka a riziko dělí deseti, takže jsou stanoveny 10 krát vyšší limity. Jak mohou tak důležité, pro naši ochranu rozhodující dokumenty ujít nejelementárnější kontrole?

- **Postupy hodné odsouzení:** Zvláště pobuřující postup se týká nejcitlivější skupiny: kojenců. Místo provedení výpočtů pro děti mladší než 1 rok zvolili experti věkové rozpětí od 6 -18 měsíců. Tak mohou použít koeficienty dávek pro stupeň 1-2 roky, které jsou obvykle nižší než ty pro kojence. Opět je tak umožněno nastavit vyšší hodnoty kontaminace. Ale v oblasti zdraví musí být výpočty nutně nastaveny pro nejcitlivější osoby.

- **Trestuhodná zanedbání:** Přece tak důležitá otázka zátěže štítné žlázy je pojednána v jedné třířádkové poznámce pod čarou tabulky! V případě delší inkorporace jódu 131 se zde pouze doporučuje překontrolovat vedle efektivní dávky také hodnotu dávky na štítnou žlázu. Už není na expertech, jaká přezkoušení se mají provádět (která by jim ukázala, že dokonce dočasné inkorporace jsou problematické)? A kdo to bude kontrolovat, pokud o tom není žádná zmínka v ustanovení expertní zprávy? Limity stanovené pro jód musí nutně zaručit ochranu štítné žlázy. V roce 1998 se mluvilo o epidemii, když byl u populace vystavené radiaci z Černobylu zjištěn rostoucí počet případů rakoviny štítné žlázy, zejména u dětí, které byly v roce 1986 mladší než 5 let. Jak je možné jednu z tak důležitých otázek ochrany zdraví dětí tak snadno pojednat – pouze v jedné, navíc chybné poznámce pod čarou?

- **Minimální odborný posudek:** Ve své zprávě provedli experti Euratomu výpočty dávek jen pro dospělé a kojence (aniž by se zabývali kojením). Pro děti a mládež nebyly provedeny žádné výpočty. Přitom jsou s ohledem na určité radionuklidy a některé potraviny nejohroženější skupinou osob (mezní hodnota pro jód v mléce by měla zohledňovat malé děti). A zvláštní případ plodu nebyl ani zmíněn.

- **Sporná rozhodnutí:** Ve své zprávě z roku 1998 experti Euratomu přiznávají, že povolené maximální hodnoty nejsou stanoveny pro vysoce rizikové skupiny, zvláště ne pro spotřebitele potravin převážně místního původu. Nejvyšší přípustné hodnoty by musely být sníženy, aby

se zajistila všeobecná ochrana, ale odborníci doporučují jiné řešení: Obyvatelstvo se má informovat o zvláštních nebezpečích, jímž je vystaveno. Chránit se má každý sám, stát má pouze informovat!

A dalo by se o tom říci mnohem více, například o chybné klasifikaci některých radionuklidů (např. izotopech uranu ve skupině cesia) nebo špatných výpočtech, které vycházejí z omylů v aplikaci mnohých limitů. Nebo o chybějící sumarizaci škodlivých látek (jako kdyby velká jaderná havárie nevedla k celému koktejlu radioaktivních látek). Nebo také o neoprávněném vyloučení dvou radionuklidů, tritia a uhlíku 14 atd. atd.

Všechna tato zkreslení vedou k bagatelizaci dávek a kumulaci účinků. V konečném výsledku: Normy stanovené v evropském návrhu nařízení jsou krajně laxní.

Tím se výrazně snižují náklady: Čím výše jsou nastaveny mezní hodnoty, tím méně je potřeba eliminovat kontaminované potraviny a tím méně odškodnit zemědělce a chovatele dobytka. **Ale za jakou cenu za zdraví?** V sázce je ochrana 500 milionů evropských spotřebitelů – mezi tím x milionů dětí – před otrávenými a životnímu prostředí škodlivými produkty, které mohou vést k rakovinovým onemocněním u zasažených lidí a ke genetickým chorobám u jejich potomků. (A o četných patologiích, které oficiální radiační ochrana i nadále nezohledňuje, přitom není vůbec řeč.)

Zjištění, kdo je zodpovědný

Jak lze takové nedostatky vysvětlit? Nekompetentností? Bezstarostností? Úmyslným podvodem? Přáním splnit statutární zakázku smlouvy Euratomu, tzn. rychle rozvíjet jaderný průmysl? Komise CRIIRAD nezná odpovědi, ale chtěla by dosáhnout vysvětlení a sankcí.

Emailem z 21.04. 2015 a následně doporučeným dopisem CRIIRAD požádala evropského komisaře odpovědného za veřejné zdraví a bezpečnost potravin, **aby zveřejnil, kteří experti Euratomu jsou zodpovědní za zprávu z roku 1998 a kladné stanovisko z roku 2012.** (5)

Toto stanovisko ze dne 21. listopadu 2012 totiž potvrdilo závěry zprávy z roku 1998, tj. maximální přípustné hodnoty z roku 1987 jsou stále platné a mohou být beze změny zahrnuty do návrhu pro nové nařízení. **Expertí neodstranili ani skandální nesrovnalosti a chyby v ochranném mechanismu, ani nedoplňli jeho mezery.** Experti z roku 1998 sotva politovali nedostatku informací o stravovacích návycích evropských spotřebitelů. Mezitím úřad EFSA sestavil obsáhlou databázi spotřebitelských zvyklostí v různých evropských zemích. Experti Euratomu ale nepovažovali za nutné využít ji ke korekci nedostatků v původních odhadech. (6)

Další příklad: V roce 1990 bylo bráno v úvahu u krmiva pro dobytek jen cesium 134 a 137 – za 25 let se k tomu nepřidal ani jeden další radionuklid! Byly také ale opomenuty předpisy týkající se kontrol a k nim potřebného vybavení a logistiky, kde přece nejnovější zprávy ukazují, že už za normálního provozu jsou kontroly potravin neúčinné, nemluvě při nehodách.

Výzva k mobilizaci

CRIIRAD vyzývá všechny evropské občany, aby podepsali petici, která žádá úplné, transparentní a demokratické přepracování předpisů nutných dodržovat při jaderné havárii. Podpisy pod <http://criirad-protegeonsnotrealimentation.wesign.it/de>.

Odpovědnost za stanovení norem radiační ochrany má být vyňata ze Smlouvy o Euratomu a převedena do Smlouvy o EU. Maximální přípustné hodnoty už nemají sloužit k podpoře jaderného průmyslu. Navíc mají odpovídat Smlouvě o Evropské unii: **1) zaručovat vysokou úroveň ochrany; 2) dodržovat zásadu prevence; 3) dodržovat zásadu původce.**

Poslední bod je nanejvýš důležitý, neboť díky zvláštnímu statusu občanské jaderné odpovědnosti nemusí provozovatel jaderného zařízení poskytovat prakticky žádnou náhradu za fyzické a materiální škody, které eventuálně způsobí. (Ve Francii je jeho povinné ručení stále ještě omezeno na 91 milionů euro (7). Přitom dnes existuje shoda, že jaderná havárie stojí stovky miliard euro, nemluvě o tom, co nelze vyjádřit v peněžní hodnotě: bolest, obavy, nemoc, smrt.)

Akce směrem k Evropskému parlamentu, Evropské komisi a vládám členských států již byly nastaveny, další jsou v přípravě. Aby bylo možné ovlivňovat rozhodnutí, musíme být početní. Nenechte na jaderné lobby rozhodovat o své budoucnosti!

(1) Podle koeficientů rizika Mezinárodní komise pro radiologickou ochranu (ICRP Publication No. 103, 2007). Úmrtí jsou jen jednou částí z účinků na zdraví. Dostane-li 66 milionů lidí dávku 1 mSv, očekává se více než 11000 případů rakoviny vyvolané zářením. To je důležité rozmezí pro posouzení ochranných standardů. Dojde-li k nehodě, závisí skutečné poškození na povaze radionuklidů a radiosenzitivitě dotčených orgánů.

(2) Radiation Protection 105: EU Food Criteria for Application after an Accident. European Commission, DG Environment, Nuclear Safety and Civil Protection.

(3) Tj., vychází se z kontaminačního faktoru 0,01 (1%) pro spotřebu vody u dětí (250 l/rok) a u dospělých (600 l/rok).

(4) Tento výrobek se objevuje na seznamu potravin menšího významu. Zahrnuje: koření (česnek, kapary, pepř, nové koření, zázvor, muškátový oříšek, vanilku, fenykl, tymián atd.), kůru citrusových plodů a melounů, kandované ovoce, kořeny a hlízy (typu sladké brambory, topinambur, maniok, ságo/kukuřičný škrob atd.), ale také kaviár, pralinky, kakao, kvasnice, esenciální oleje atd. až po vitaminy a provitaminy.

(5) 4. června 2015 poté, co CRIIRAD přes upomínající dopisy neobdržela žádnou odpověď, podala proti Komisi stížnost u Evropského ochránce občanských práv. Záležitost je toho času v řízení.

(6) European Food Safety Authority: obsáhlá databáze ke spotřebě potravin:
<http://www.efsa.europa.eu/fr/datexfoodcdb/datexfooddb.htm>

(7) Přidáme-li účast zamýšlených států, které podepíší Smlouvu o odpovědnosti za jaderné škody, stoupne částka na 670 milionů euro. Je to stále ještě směšná částka s ohledem na to, co by bylo potřeba. Bude-li tato v roce 2004 revidovaná smlouva ratifikována, dosáhne garantovaná částka odškodnění 1,5 miliardy euro, což příliš mnoho nezmění: Po vážné jaderné havárii bude žít populace v zamořeném prostředí, přijímat kontaminované potraviny a zaplatí svým zdravím a zdravím svých potomků.

[More about CRIIRAD](#)